

Χριστόφορος Λυτός, η άγνωστη ιστορία του Καρπάθιου ήρωα

[Πολιτισμός / Ιστορία](#)

[Μανώλης Δημελλάς](#)

Ο Χριστόφορος της Καρπάθου

Ίσως να μην υπάρχει άλλος Καρπάθιος τόσο γνωστός ενώ παράλληλα η δράση του μέχρι σήμερα να είναι σχεδόν άγνωστη!

Το παράδοξο φαινόμενο συμβαίνει διότι ο Χριστόφορος για τον οποίο μιλάμε, ο Χριστόφορος Λυτός, υπήρξε κορυφαία φυσιογνωμία κατά την εποχή του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου.

Στο νησί του, την Κάρπαθο, σήμερα υπάρχουν τρία μνημεία(Βωλάδα, Βρόντης& Επαρχείο) αφιερωμένα σε εκείνον, ενώ ακόμη και στο κεντρικό ηρώο, στην πλατεία Επαρχείου στην 18^η σειρά αναφέρεται το όνομα του. Ας σημειώσουμε εδώ ότι πρόκειται για το σημαντικότερο νεότερο μνημείο του νησιού, το οποίο περιμένει τον θαρραλέο πολιτικό που θα προσθέσει κι άλλους ήρωες Καρπάθιους.

Επιστρέφω στον Χριστόφορο Λυτό και την δράση του, που εξακολουθεί να παραμένει άγνωστη. Μα δε θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά, αφού είχε ρόλο κατασκόπου και το αναπάντεχο μοιραίο κ άδοξο τέλος του δε τον άφησε να αποκαλύψει το μεγαλείο της δράσης του.

Κομάντο που γλύτωσε από του Χάρου τα δόντια, έζησε όλο τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο με αμέτρητες ριψοκίνδυνες και επικίνδυνες αποστολές ενάντια στους ναζί και το τέλος ήρθε σε μια βόλτα, σε μια στιγμή ξεκούρασης, σε ένα απλό ψάρεμα.

Με το φίλο του Κωστή Νικολαΐδη, από το Απέρι, βρήκαν μια νάρκη και ο Χριστόφορος θέλησε να επεξεργαστεί.

Ο Saboteur, ο κατάσκοπος της Καρπάθου «παραπλανήθηκε» από την τόλμη του, αφήθηκε τον κίνδυνο, μα πόσο παράξενο και συνάμα τραγικό είναι το άτιμο

παιγνίδι της μοίρας. Έγινε ανατίναξη και ο Λυτός σκοτώθηκε.

αρχή. Ο Χριστόφορος γεννήθηκε στη
αρχογιός, ένας πιτσιρικάςκανακάρης που

Τα πρώτα παιδικά χρόνια της ζωής του

τα έζησε με την μητέρα του, που την υπέρ-αγαπούσε. Ο Βασίλης Λυτός, πατέρας του Χριστοφόρου, είχε μεταναστεύσει στην Αμερική, λίγα χρόνια αργότερα επέστρεψε στην Κάρπαθο και εργάστηκε ως μπεξής, δηλαδή αγροφύλακας.

Στα εφηβικά του χρόνια ο νεαρός Χριστόφορος βοηθούσε τον πατέρα του στις διάφορες αγροτικές ασχολίες του. Ο μικρός μεγάλωνε και για οδηγό είχε την αυστηρότητα και την τιμιότητα, που έλεγαν πως είχε ο γονιός του.

Παρακολούθησε τα πρώτα γράμματα στο χωριό του, σύντομα ξεχώρισε, ήταν όμορφο παλικάρακι, όμως αυτό που τον έκανε διαφορετικό ήταν το παράστημα και η ρώμη του. Είναι κοινή αποδοχή το επίθετο θερίο κι αυτό γιατί από τη γέννηση του ήταν ένα μεγάλο και δυνατό βρέφος.

Το όνομα του θα ήταν «Γιώργος», όμως ένα μπέρδεμα στο μυστήριο της βαφτίσεως άλλαξε την ιστορία. Ο Δάσκαλος Χριστόφορος Σακελλαρίδης ήταν ο νονός, και όταν ρωτήθηκε από τον Παπά για το όνομα που θα δινόταν, εκείνος αυθόρμητα απάντησε: «Χριστόφορος»!

Μάλλον ο νονός δεν έδωσε προσοχή στην ερώτηση και νόμισε ότι έπρεπε να πει το δικό του όνομα.

Ο παπάς στη Βωλάδα δεν έχασε χρόνο, προχώρησε το μυστήριο, φώναξε το αγοράκι Χριστόφορο. Τόσο ο πατέρας του παιδιού, Βασίλης Γ. Λυτός, αλλά και η μητέρα, Ερινιά Πολυχρόνη Παπακώστα, δέχτηκαν το όνομα χωρίς καμία διαμαρτυρία μέσα την εκκλησία. Έτσι εντελώς μοιραία ονομάστηκε Χριστόφορος!

Ήταν λίγο παραπάνω από 20 χρονών (1928) όταν αποφάσισε να ζητήσει για γάμο την Μαρία Εμμ. Χαλκιά, οι γονείς του αμέσως έδωσαν την ευχή τους. Παντρεύτηκαν κι αμέσως ευλογήθηκαν με παιδιά. Απέκτησαν τέσσερις γιους και μία κόρη:

τον Βασίλη το 1928, την Ειρήνη το 1930, τον Μανώλη το 1932, τον Ηλία το 1935 και τελευταίος ήρθε ο Νίκος, το 1937.

Το επεισόδιο με τον κατάσκοπο Μανώλη Καρδούλια ήταν η αιτία να φύγει από την Κάρπαθο.

Το φθινόπωρο του 1938 έφθασε στο νησί ένας μάλλον παράξενος Δωδεκανήσιος, πρόκειται για τον Καλύμνιο Μανώλη Καρδούλια, ο οποίος ήταν απεσταλμένος από την *Δωδεκανησιακή Νεολαία Αθηνών* με σκοπό να καταγράψει τη ζωή στην ιταλοκρατούμενη Κάρπαθο.

Οι Ιταλοί τον πήραν χαμπάρι και το έβαλαν σε περιορισμό στο σπίτι του Αριστοτέλη Παπαγεωργίου, έπρεπε να παρουσιάζεται τακτικότερα στον αστυνομικό σταθμό του Απερίου.

Ο Χριστόφορος Λυτός ανέλαβε δράση, πήρε τον Καρδούλια και τον οδήγησε από τους Ποταμούς στο Προνί εκεί, όπως είχαν συμφωνήσει, έκανε σινιάλο με μια λάμπα στο καΐκι του Γιώργη της Μαμής, του περίφημου Στειακού κοντραμπατζή καπνού, που όταν κατέβαινε στην Κάρπαθο ήταν φόβος και τρόμος. Ο Φανάρης, όπως συνήθιζαν να τον φωνάζουν, ανέβασε τον Καρδούλια στο σκάφος του κι έτσι τον γλύτωσε από το δικαστήριο και τη βέβαιη φυλακή των Ιταλών.

Τότε ο Λυτός βρέθηκε σε μεγάλο κίνδυνο, έπρεπε να βρει κάποιο τρόπο και να φύγει από το νησί, για να ξεφύγει από τους Ιταλούς που είχαν λυσσάξει για να

βρουν τους συνενόχους στην απόδραση του Καλύμνιου. Προφασίστηκε τον άρρωστο, έτσι εξασφάλισε γραπτή άδεια, μπήκε στο καΐκι που έκανε το δρομολόγιο για Πειραιά και βρέθηκε ολομόναχος στην πρωτεύουσα.

1940 - 1943 τα χρόνια του πολέμου

Πρόκειται για την πιο σκοτεινή περίοδο από πλευράς πληροφοριών που να αφορούν τον Χριστόφορο Λυτό.

Από αυτά που με βεβαιότητα γνωρίζουμε, αμέσως μόλις ξέσπασε ο Β΄Π.Π. ο Χριστόφορος κατετάγη στο Σύνταγμα Δωδεκανησίων Εθελοντών και πολέμησε, όπως αρκετοί ακόμη Καρπάθιοι (συνολικά 613 άντρες), στα Ελληνοαλβανικά σύνορα τους Ιταλούς.

Εκεί φαίνεται πως γνώρισε τον Σαμιώτη ασυρματιστή Ιωάννη Κρασόπουλο, πρόκειται για τον μετέπειτα συναγωνιστή του σε πάρα πολλές δράσεις.

[page_end]

Την 20ην Δεκεμβρίου του 1940 ταξιδεύει στην Κρήτη, εκεί θα βρεθεί στις διαταγές τού Στρατηγού Αλεξάκη και τον Γενάρη του 1941 θα αποσπαστεί στην μυστική Αγγλική Υπηρεσία SOE. Περνά κάτω από τις διαταγές των Άγγλων Λοχαγών Pendlebury&Davis.

Τον Φεβρουάριο του ίδιου χρόνου (1941) αποστέλλεται από τους Άγγλους σε ένα νησάκι έξω από την Σούδα και εκεί εκπαιδεύεται ως Σαμποτέρ.

Από τις πληροφορίες μας απουσιάζουν αρκετά στοιχεία, ωστόσο είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε ότι μετά την εκπαίδευση βρέθηκε να πολεμά σε μια από τις πιο ξεχωριστές αντιστασιακές ομάδες.

Μάλιστα στις εφημερίδες της εποχής αναφέρεται ότι το 1941 ο Λυτός ξεσκέπασε έναν Ιταλό κατάσκοπο, που βρέθηκε στη Σητεία της Κρήτης και έτσι ματαιώθηκε η αποστολή του. Αυτή η πράξη έδωσε ακόμη περισσότερη αίγλη στο όνομα του. (Δωδεκανησιακή Αυγή, Ιούνης 1945).

Λυτός και Κρασόπουλος μάχονται με μια από τις πιο επίλεκτες αγγλικές ομάδες της Κρήτης. Έχουν διοικητή τον Λοχαγό που οι Γερμανοί ονόμαζαν **Λόρενς της Κρήτης!**

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙ ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ ΚΟΥΜΙΑΝΟΣ «ΟΙ ΝΤΡΥΔΕΣ»

Πρόκειται για τον Άγγλο Τζων

Πέντλμπερι (JohnPendlebury), τον άνθρωπο που ανέλαβε Γενικός Πρόξενος της Αγγλίας στην Κρήτη.

Ο Πέντλμπερι ήταν αρχαιολόγος, διάδοχος του Άρθουρ Έβανς στην Κνωσό από τις αρχές της δεκαετίας του 1930 και είχε ίδια ηλικία με τον Λυτό. Στον Πέντλμπερι το υπουργείο Πολέμου της Βρετανίας ανέθεσε την προπαρασκευή της αντίστασης εναντίον των Γερμανών, σε περίπτωση που εκείνοι επιτίθονταν στην Κρήτη. Όσο ζούσε ήταν ένας μύθος για ολόκληρο το νησί. Γνώριζε καλά τους Κρητικούς, ήταν αγαπητός, μιλούσε πολύ καλά την ελληνική γλώσσα, γνώριζε μάλιστα το κρητικό ιδίωμα και ήξερε με κλειστά μάτια την κάθε πέτρα και τα μονοπάτια στα βουνά της Κρήτης.

Ο Πέντλμπερι τραυματίστηκε και εκτελέστηκε από τους Γερμανούς στη Μάχη της Κρήτης (21/05/41) στο Ηράκλειο. Μαζί του ήταν οι Λοχαγοί Χόουσον και Μίτφορντ, που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Σούδας.

Μετά την κατάληψη της Κρήτης από τους Ναζί, οι Χριστόφορος Λυτός, Ιωάννης Κρασσόπουλος (ασυρματιστής) μαζί με τον Αγησίλαο Τρουλινό κατάσκοπο/σαμποτέρ από το Ηράκλειο, παρέμειναν εκεί για ένα διάστημα, ζούσαν σε σπηλιές και συμμετείχαν στις αντιστασιακές ομάδες.

Ο Λυτός πήρε μέρος στις μάχες του Ηρακλείου κατά των Ιταλών (οι Ιταλοί τον

είχαν επικηρύξει επειδή ήταν Ιταλός υπήκοος) αλλά και κατά των Γερμανών. Έδειξε τόση ορμητικότητα και πολεμικό μένος σε όλες τις συμπλοκές ώστε Κρητικοί, γνωστοί για την αντρειοσύνη τους, θαύμαζαν και καμάρωναν το όμορφο κι ατρόμητο παλικάρι της Καρπάθου. (Κρασόπουλος στα εγγόνια του Λυτού).

Από το 1943 συναντάμε τον Λυτό στο Συμμαχικό Στρατηγείο της Αλεξάνδρειας, όπου συνεχίζει την δράση του σε διάφορες αποστολές κορυφαία όλων η αποστολή που αναλαμβάνει για το νησί του.

Οκτώβριος 1943 - Απρίλιος 1944. Κατάσκοποι στην Κάρπαθο

Οι Χριστόφορος Λυτός και ο συνεργάτης-φίλος του, ο Σαμιώτης ασυρματιστής Γιάννης Κρασόπουλος ανέλαβαν μια την σπουδαία αποστολή. Την νύχτα, 19 προς 20 Οκτωβρίου 1943, έφτασε έξω από τη Βρουκούντα, το ιστιοφόρο των κομάντο δεν βρήκε τους συνδέσμους Ολυμπίτες, που στο μεταξύ και λόγω αλλαγής ημερομηνίας είχαν φύγει, και τους αποβίβασε στην τοποθεσία Αγία Ειρήνη Μεσοχωρίου.

Ο πρώτος που τους συνάντησε ήταν ο παπά-Ιωάννης Ανδρεάδης, μαζί τους είχαν κονσέρβες. Μάλιστα, όπως γράφει ο παπάς για έξι μήνες αλλά η «Απλωχεριά» του τους έλειπε!

Ο παπά-Ανδρεάδης βρισκόταν με τους

κατάσκοπους σχεδόν όλο το διάστημα που έμειναν στο Μεσοχώρι, τακτικά αλλάζαν κρυψώνες.

Στους 6 μήνες που έμειναν στην Κάρπαθο, ο Λυτός με τον Κρασόπουλο έμεναν στις πιο μυστικές και απόκρυφες σπηλιές των βουνών της Καρπάθου. Στην **Αχάτα, τη Λάστο, το Μεσοχώρι και την περιοχή της Ολύμπου.**

Ο Λυτός δεν κοιμήθηκε ούτε μια φορά στο σπίτι του στην Βωλάδα.

Πρόκειται για το δεύτερο κλιμάκιο κατασκόπων, το οποίο παρέμεινε ένα εξάμηνο στην Κάρπαθο και με τη βοήθεια των ντόπιων (κυρίως Μεσοχωριτών) πέτυχε να οργανώσει την τοπική αντίσταση και να μεταφέρει σημαντικές πληροφορίες για τις θέσεις πλοίων-στόχων στην γύρω θαλάσσια περιοχή. Σύμφωνα με τον καπετάνιο Γιώργος Εμμ. Παναγιώτου (Μαστροπαναγιώτης), τον άνθρωπο που συντόνισε το δίκτυο πληροφοριών για να οργανωθεί το δεύτερο κλιμάκιο κατασκόπων στην Κάρπαθο:

«Αυτή η υπόθεση (το 2ο κλιμάκιο κατασκόπων) ήταν εξαιρετικά επείγουσα, γιατί είχε στόχο να διακοπούν οι συγκοινωνίες Ρόδου-Καρπάθου-Κρήτης, με τελικό σκοπό την ματαίωση ενός γερμανικού σχεδίου επιστρατεύσεως και αποστολής στην Γερμανία δεκάδων Καρπαθίων εργατών».

Αναπτύχθηκε ένα θαυμάσιο κατασκοπευτικό δίκτυο (βασικοί συντελεστές οι Χαροκόπος, Πέρος, Χατζηλύκος και αργότερα Γιάννης Λυτός), ανάμεσα στους πληροφοριοδότες αξίζει να ξεχωρίζουμε τους Ιταλούς Ibriani, την δασκάλα MariaTeresa, ακόμη και τον υπολοχαγό EnnioGrimaldi.

Ο ρουφιάνος που κάρφωσε τον Λυτό

Πριν προχωρήσουμε σε ορισμένες αποκαλυπτικές λεπτομέρειες της κατασκοπευτικής δράσης του ας δούμε το οικογενειακό δράμα που έζησε ο Χριστόφορος Λυτός.

Όταν έφτασε στην Κάρπαθο τα άτομα που ήταν στην ομάδα του σκόπιμα διάδωσαν παντού και βέβαια το μετέφεραν και στη γυναίκα του, ότι ο Χριστόφορος είχε σκοτωθεί στην Μέση Ανατολή. Η οικογένεια το πίστεψε, έτσι η σύζυγος του, η Μαρία και οι γονείς του ήταν απαρηγόρητοι, μέσα σε κλίμα οδύνης έκαναν **την κηδεία του.Στο μνημόσυνο που έγινε** στο χωριό, τη Βωλάδα, και εκεί τον **«αποχαιρέτησαν».**

Όμως ο πατέρας του Χριστόφορου, ο Βασίλης, όταν έμαθε ότι ο γιος του είχε πεθάνει **μέρα με την μέρα κατέρρευε.**

Μετέφεραν την είδηση του Χριστόφορου και εκείνος αποφάσισε να αλλάξει τακτική. Ζήτησε να φανερώσουν στους γονείς, **στη γυναίκα και τα παιδιά του,** πως ήταν ζωντανός και μάλιστα πρότεινε να πάρουν τους 4 γιους του επάνω **στη Λάστο,** για να συναντηθούν, όπως και έγινε.

Ο πρωτογιός του, ο Βασίλης, συνέχισε να ανεβαίνει στο βουνό σχεδόν κάθε μέρα, μήπως κατάφερνε να ξαναβρεθεί με τον πατέρα του.

Έτσι εύρισκε διάφορες δικαιολογίες, πως δήθεν έπρεπε να δουλεύει να σκάβει και να φροντίζει τα χωράφια ανθρώπων. Υπήρχε καιένα δικό τους, που είχαν σε κείνη τη περιοχή.

[page_end]

Σιγά σιγά «έσπασε το μυστικό» και διαδόθηκε η είδηση, ο Χριστόφορος δεν είχε σκοτωθεί, πως ήταν ζωντανός. Ο Χριστόφορος Λυτός ήταν ζωντανός και μάλιστα ήταν επάνω στην Κάρπαθο!

Όμως βρέθηκε ένας ρουφιάνος που δε δίστασε να καρφώσει τον Λυτό.

Οι Γερμανοί συνέλαβαν όλη την οικογένεια μαζί και τα παιδιά τους. Τους πήραν στο διοικητήριο στα Πηγάδια, ακούστηκε η φυλάκιση, φήμες έλεγαν πως εάν δεν μαρτυρούσανη εκτέλεση τους δεν θα ήταν μακριά.

Μάλιστα οι Γερμανοί είχαν πληροφορηθεί ότι ο πρωτογιός ανέβαινε τακτικά στην Λάστο. Έτσι τον ξυλοκόπησαν για να τους φανερώσει ότι γνώριζε για τον πατέρα του.

Κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή, πριν συμβούν τα χειρότερα, κάποιοι Ιταλοί στρατιώτες έπεισαν τους Γερμανούς κι αποφάσισαν να αφήσουν την οικογένεια. Κανείς δε γνώριζε, δεν υπήρχαν πληροφορίες, μόνο ότι ο Χριστόφορος ήταν κάπου νεκρός.

Η οικογένεια επέστρεψε στο σπίτι, όμως πατέρας

του Χριστόφορου μετά από όλο τα βάσανα και τη ταλαιπωρία που είχε περάσει άρχισε να καταρρέει. Λίγες εβδομάδες αργότερα, ήταν Μάρτιος του 1944, τον πρόδωσε η καρδιά του και πέθανε.

Ο Χριστόφορος ήταν στο νησί, κάποιιοι λένε ότι παρακολούθησε από μακριά και ψηλά την κηδεία του πατέρα του, όμως κάποιιοι άλλοι υποστηρίζουν ότι μεταμφιέστηκε σε μια ηλικιωμένη μαυροφορεμένηγυναίκα, που νωρίτερα την είχε κλειδώσει στο σπίτι της. Ο ίδιος ήταν μέσα στο νεκροταφείο, δίπλα στον νεκρό πατέρα του και τον αποχαιρέτησε.

Η κατασκοπευτική δράση του Λυτού στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία, για έξι μήνες κατάφερε να δουλέψει ένα δίκτυο πληροφοριών κυριολεκτικά κάτω από τη μύτη των Γερμανών - Ιταλών.

Να σημειώσουμε ότι εκείνους τους μήνες οι Γερμανοί μετακινούσαν τον οπλισμό τους, φυλάκιζαν τους Ιταλούς και ενώ οργάνωναν τις θέσεις τους στο νησί, οι ντόπιοι κατάσκοποι μετέφεραν στον Λυτό και την πιο μικρή κίνηση και εκείνος, μέσω του ασυρματιστή Κρασόπουλου, τις μεταβίβαζαν στο Συμμαχικό Στρατηγείο της Αιγύπτου. Εκείνη μάλιστα την περίοδο τα χτυπήματα στα πλοία του άξονα από τα συμμαχικά αεροπλάνα στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή της Καρπάθου είχαν ενταθεί.

Κάποια από τα άγνωστα στοιχεία, που πέρα από το αίσθημα ευθύνης, φανερώνουν τον ηγετικό του ρόλο, σε σημείο να ξεπερνά τα όρια των καθηκόντων του.

Ο Λυτός πρότεινε στους Εγγλέζους να συλλάβει αιχμάλωτο τον Γερμανό διοικητή της Καρπάθου, όμως το Αγγλικό στρατηγείο απέρριψε την πρόταση του. (Δωδεκανησιακή Αυγή, Ιούνιος 1946)

Επίσης είχε κάνει πρόταση στους Μενετιάτες αντιστασιακούς να βάλουν φωτιά και να καταστρέψουν το οπλοστάσιο των Γερμανών, όμως εκείνοι σκέφτηκαν τα αντίποινα. (μαρτυρία Εμμ. Ηλ. Παπαμανώλη στον Ντίνο Μελά).

Το νησί είχε ήδη ζήσει τον τουφεκισμό των τριών Σποιτών, που κατηγορήθηκαν για σκύλευση του πτώματος ενός πιλότου. Κι έτσι δεν έκαναν πράξη την πρόταση του Λυτού.

Μια ακόμη, γνωστή περίπτωση, που φανερώνει τον αδάμαστο χαρακτήρα του Λυτού ήταν την αναγκαστική δολοφονία του Ιταλού αξιωματικού Πατρούνο.

Ο Πατρούνο είχε σημαντική θέση, στο πυροβολικό του αεροδρομίου, στον Κάστελλο του Αφιάρτη. Ακόμη σήμερα δεν έχει εξακριβωθεί αν η κίνηση του, να πετάξει τα κλείστρα από τα κανόνια στη θάλασσα, για να μην τα χρησιμοποιήσουν οι Γερμανοί, ήταν δική του απόφαση ή μέρος κάποιου τολμηρού σχεδίου των ανωτέρων του. Πάντως για τη χώρα του, την Ιταλία, σήμερα είναι ένας ήρωας.

Μετά από αυτή την πράξη πήρε, κυριολεκτικά, τα βουνά. Αμέσως οι Γερμανοί βγήκαν παγανιά, επικήρυξαν μάλιστα τον Ιταλό αντί 10.000 λιρετών, στην αρχή δεν βρέθηκε κανένας Καρπάθιος, για να προδώσει τον Πατρούνο, αν και πολλοί γνώριζαν ότι τα λημέρια της φιλοξενίας του ήταν στα βόρεια του νησιού και ιδιαίτερα στη περιοχή του Μεσοχωρίου.

Η κατάσταση ξέφυγε από τον έλεγχο, οι Γερμανοί έπιασαν 5 Μεσοχωρίτες και 5 Σποΐτες, τους αλυσοδένουν και τους έκλεισαν στο κρατητήριο στα Πηγάδια. Οι ώρες γίνονται άγρια δραματικές.

Οι Μ. Πρωτοψάλτης, Μ. Μάλτας, Μ. Νουαράκης, Μ. Σακέλλης, Γ. Πρωτοψάλτης από το Μεσοχώρι και οι Κ. Τσαμπουνιέρης, Μ. Ταλαράντας, Γ. Βασιλαράς, Θ. Δήμαρχος. Κ. Πάχος από τα Σπόα, φυλακίστηκαν, θα περνούσαν από εκτελεστικό απόσπασμα αν δεν βρισκόταν ο Ιταλός λιποτάκτης Πατρούνο.

Στη σπηλιά των κατασκόπων τα νέα ανατρέπουν κάθε σχέδιο.

Ο Πατρούνο δεν μπορούσε, δεν έπρεπε να φύγει από την Κάρπαθο.

Ο Λυτός γνώριζε, αντιλαμβανόταν την κρισιμότητα της κατάστασης, δεν υπήρχαν εύκολες-ανώδυνες λύσεις.

Η εντολή, που δόθηκε από τους Εγγλέζους, έλεγε να σκοτώσει τον Πατρούνο. **Όχι μόνο αυτόν!** Και τους ντόπιους που τον συνόδευσαν μέχρι το κρησφύγετο. Εκείνος δε λογάριασε τα λόγια του ασυρμάτου. Πράγματι σκοτώνει τον Πατρούνο, ούτε που του περνά από το μυαλό να σκοτώσει τους Μεσοχωρίτες που τον συνόδευσαν (σύμφωνα με τον Παπά-Ιωάννη Ανδρεάδη από το Μεσοχώρι).

Ήταν βαθιά νύχτα, ξημέρωνε Μεγάλη Παρασκευή 14^{ης} Απριλίου ή 19 Απριλίου 1944, όταν οι δυο κομάντο-κατάσκοποι, Λυτός-Κρασόπουλος, κατέβηκαν στα Άπελλα και με ένα καΐκι της LSF αποχώρησαν από την Κάρπαθο. Η δράση τους συνέχισε μέχρι το τέλος του πολέμου στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Ο Λοχαγός Στέφενς έλεγε για τον Λυτό:

«Ο Λυτός χρειάζεται λίγο φρένο γιατί η μεγάλη του τόλμη μπορεί να μας στερήσει τέτοιον άνδρα που είναι δύσκολο να τον αναπληρώσουμε». Αλλά και ο Λοχαγός Χάρρις μιλώντας για κάποια παρεκτροπή του Λυτού ανέφερε:

«Ο Λυτός προσέφερε άριστες υπηρεσίες για τις οποίες θα έπρεπε να είμαι περήφανος που τον συνέστησα και τον παρέδωσα στο επιτελείο της Κρήτης».

Ποια ήταν η «παρεκτροπή» του;

Ο Λυτός ήταν κυριολεκτικά άφοβος και δε σήκωνε μύγα στο σπαθί του! Δεν γνώριζε καλήτην αγγλική γλώσσα σε κάποια από τις συνάξεις του επιτελείου ένας Άγγλος λοχίας αποκάλεσε τους Έλληνες *«προδότες και αυτοκαταστροφικούς, που ήταν η αφορμή για της μεγαλύτερες πανωλεθρίες του στρατού τους»*.

Ο Λυτός άκουσε τη μετάφραση από τα χείλη του Κρασόπουλου και θίχτηκε, θεώρησε στο σχόλιο του Άγγλου Λοχία ιδιαίτερα προσβλητικό και φούντωσε. Μετά το συνέδριο, αντέδρασε βίαια, τον πλησίασε και τον τραυμάτισε σοβαρά με χτύπημα πίσω από τον λαιμό.

[page_end]

Ο Εγγλέζος έπεσε λιπόθυμος και η συνέχεια δόθηκε στο στρατοδικείο. Ήταν μια πράξη που του κόστισε πολύ ακριβά, τιμωρήθηκε με 3 μήνες φυλάκιση. Όπως αποκάλυψε ο Κρασόπουλος στα εγγόνια του Λυτού, ζήτησαν πίσω όλα τα παράσημα, που του είχαν δώσει και εκείνος δεν έχασε ευκαιρία, τους τα πέταξε πίσω. Η δράση του όμως συνεχίστηκε με τους συμμάχους μετά την τιμωρία του με πολλαπλές αποστολές έως την λήξη του πολέμου.

«Ήταν άφοβος, ο Χριστόφορος» επαναλάμβανε ο Κρασόπουλος, «με αυτήν την απερίσκεπτη αντίδραση του δεν είχε το Θεό του»

Τον Σεπτέμβριο του 1944 η Αγγλική κυβέρνηση τον παρασημοφόρησε με το «Παράσημο Ανδρείας». Επίσης, ο Αρχιστράτηγος και Ανώτατος διοικητής του Στρατηγείου, Harold Alexander, του απένειμε το *«Πιστοποιητικό Πατριώτου»*.

Ο Ιωάννης Κρασόπουλος, όπως και άλλοι πολλοί συναγωνιστές του, που ταξίδεψαν από την Κρήτη με τον Αγησίλαο Τρουλινό, το Σεπτέμβριο του 1982 βρέθηκαν στη Βωλάδα Καρπάθου. Εκεί, στα αποκαλυπτήρια του αγάλματος του Λυτού, δε σταματούσαν να περιγράφουν στο Νίκο, στο μικρό γιο του, την τόλμη και τα ανδραγαθήματα του πατέρα του.

Ο Χριστόφορος Λυτός έχει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που συνοδεύουν έναν ήρωα. Αντρειωμένος, άφοβος και συνάμα ικανότατος κομάντο. Τα χρόνια του πολέμου ξεχώρισε σε όλες τις αποστολές που του ανατέθηκαν. Λιοντάρι, έτσι τον χαρακτηρίζει ο Ιωάννης Κρασόπουλος:

«Ήταν δυνατός όσο 100 άντρες μαζί»!

Υπάρχουν δεκάδες επίθετα που συνοδεύουν τη μνήμη του είναι το ατρόμητος, άφοβος και ικανός, τόσο ικανός που δε λογάριαζε τίποτε μπροστά στο άδικο. Ζύγιζε τα πράγματα κι όταν έβλεπε την αλήθεια δε μπορούσε να αντισταθεί κι αυτό στοίχισε, το πλήρωσε με τα παράσημα του από τους Άγγλους.

Κι όμως ο Χριστόφορος μοιάζει να'ναι ζωντανός!

Ήταν μια καταραμένη **Τετάρτη, 28 Νοεμβρίου 1945**, όταν ο Λυτός έχασε τόσο άδικα τη ζωή του.

Ο ήρωας άφησε πίσω τη μαυροφορεμένη γυναίκα του Μαρία και πέντε παιδιά. Δεν

πρόλαβε να αποκαλύψει το μεγαλείο της ιστορίας του, δεν πρόλαβε να μας μιλήσει για τα μεγάλα γεγονότα και τον τρόπο που εκείνος διάλεξε να τα χειριστεί.

Ακόμη και σήμερα υπάρχουν άγνωστες λεπτομέρειες που φέρνουν δάκρυα συγκίνησης, στα μάτια των εγγονιών του και αρκετών Καρπάθιων. Μα ο Χριστόφορος Λυτός εξακολουθεί να ζει βαθιά μέσα στις καρδιές τους.

Αν κάτι έχει κατακτήσει, πέρα από το «Μετάλλιο εξαιρετων πράξεων» το μοναδικό που απονεμήθηκε στην Κάρπαθο στη σύζυγο του Μαρία, από το Ελληνικό κράτος, είναι η αθανασία που χαρακτηρίζει τους γνήσιους, τους αυθεντικούς ήρωες.

Ως επίλογο διαλέγω κάτι από την ιστορία των παιδιών του.

Η οικογένεια έχει όλα τα έγγραφα που να αποδεικνύουν την χρηματική ενίσχυση που λάβαιναν από το Βρετανικό υπουργείο Άμυνας, πριν και αρκετά χρόνια μετά τον θάνατο του.

Κράτησαν επιφυλάξεις, θεωρώ κυρίως για λόγους μετριοφροσύνης, δεν γνωστοποίησαν και ούτε θέλησαν να το φανερώσουν μέχρι σήμερα.

Να σημειώσουμε κάτι από την ιστορία της οικογένειας μετά το χαμό του πατέρα τους. Ο πεθερός του Χριστόφορου, ο Μανώλης Χαλκιάς,

ο Σί (γ)ουρος όπως τον έλεγαν, ήταν από χρόνια στην Αμερική και δούλευε στα ανθρακωρυχεία.

Πρόκειται για μια δύσκολη και εξαιρετικά επικίνδυνη δουλειά, που έκαναν οι πρώτοι Καρπάθιοι μετανάστες και αρκετοί από αυτούς χάθηκαν μέσα στις στοές. Αυτός τράβηξε μέσα και τους γιους του, Ηλία και Νίκο, δηλαδή τα αδέλφια της χήρας Μαρίας, γυναίκας του Χριστόφορου.

Εκείνοι της στάθηκαν με αφοσίωση, ήταν σαν «3 Πατεράδες» και την βοήθησαν να αναθρέψει τα 5 παιδιά της.

Η Μαρία, πέρα από την ανείπωτη θλίψη της, στάθηκε δυνατή σα βράχος, μεγάλωσε τα παιδιά της με απόλυτη αφοσίωση και αγάπη.

Τα «ορφανά» παιδιά του Χριστόφορου ήταν πρότυπα, αρετής, αξιοπρέπειας, ευγένειας.

Μιλώντας μαζί με τα εγγόνια του, Μαρία και Χριστόφορο Λυτό,

(του Νίκου) ένιωθα ότι ο παππούς Χριστόφορος ήταν κάπου στο δωμάτιο, ανέπνεε, τους άκουγε και καμάρωνε για κείνα, γιατί εξακολουθούν να κρατούν αναμμένη

την λάμψη του, το καντήλι της μνήμης του.

Με απόλυτης βεβαιότητα πιστεύουν πως η ψυχή του παππού τους είναι πάντοτε δίπλα τους.

Όπως επαναλαμβάνει χαρακτηριστικά η εγγονή του, Μαρία Λυτού: «Ο παππούς είναι μια «Δυνατή Ενέργεια» στο σύμπαν, που βρίσκει διαρκώς τον τρόπο να μας αγγίζει».

<http://bit.ly/2OV1Q4C>